

Χάρτες αιχώρος

ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΤΟΜΟΣ 2
VOLUME 2

ΤΕΥΧΟΣ 1
ISSUE 1

ΜΑΪΟΣ 2003
MAY 2003

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

ΚΟΚΚΩΣΗΣ ΧΑΡΗΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΓΟΥΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΜΠΕΡΙΑΤΟΣ ΗΛΙΑΣ

ΠΕΤΡΑΚΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

ΔΕΦΝΕΡ ΑΛΕΞΗΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Αραβαντινός Αθανάσιος	- ΕΜΠ
Ανδρικόπουλος Ανδρέας	- Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Βασενχόβεν Λουδοβίκος	- ΕΜΠ
Γιαννακούρου Τζίνα	- ΥΠΕΧΩΔΕ
Γιαννιάς Δημήτρης	- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Δελλαδέτσιμας Παύλος	- Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Δεμαθάς Ζαχαρίας	- Πάντειο Πανεπιστήμιο
Ιωαννίδης Γιάννης	- Tufts University, USA
Καλογήρου Νίκος	- ΑΠΘ
Καρύδης Δημήτρης	- ΕΜΠ
Κοσμόπουλος Πάνος	- ΔΠΘ
Κουκλέλη Ελένη	- University of California, USA
Λαμπριανίδης Λόης	- Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Λουκάκης Παύλος	- Πάντειο Πανεπιστήμιο
Λουρή Ελένη	- Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Μαντουβάλου Μαρία	- ΕΜΠ
Μελαχροινός Κώστας	- University of London, Queen Mary, UK
Μοδινός Μιχάλης	- Εθν. Κέντρο Περιβ. και Αειφ. Ανάπτυξης (ΕΚΠΙΑ)
Μπριασούλη Ελένη	- Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Παπαθεοδώρου Ανδρέας	- University of Surrey, UK
Πρεβελάκης Γεώργιος-Στυλ.	- Universite de Paris I, France
Φωτόπουλος Γιώργος	- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Χαστάογλου Βίλμα	- ΑΠΘ

Διεύθυνση:

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας

και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Περιοδικό ΑΕΙΧΩΡΟΣ

Πεδίον Άρεως, 38334 ΒΟΛΟΣ

<http://www.prd.uth.gr/aeihoros> e-mail: aeihoros@prd.uth.gr

τηλ.: 24210 - 74456 fax: 24210 - 74380

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Επιστημονικό Περιοδικό

αειχώρος

Επιμέλεια έκδοσης : Άννα Σαμαρίνα - Παναγιώτης Πανταζής
Layout : Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
Σχεδιασμός εξωφύλλου : Γιώργος Παρασκευάς
Εκτύπωση : Αλέκος Ξουράφας
Κεντρική διάθεση : Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Περιεχόμενα

	Εισαγωγή	4
	Λαμπριανίδης Λ.	6
Τοπικά προϊόντα ως μέσο για την υποβοήθηση της ανάπτυξης των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών της ευρωπαϊκής υπαίθρου	Μηριασούλη Ε.	36
Τα "κοινά" - πόροι συλλογικής ιδιοκτησίας και συλλογικής ευθύνης: έννοιες, προβλήματα και το ζήτημα της διαχείρισής τους	Μπεριάτος Η.	58
Σχεδιασμός και διαχείριση προστατευομένων περιοχών στην Ελλάδα: θεσμικές εξελίξεις, προβλήματα και προοπτικές	Ψυχάρης Ι., Γεωργίου Γ.	90
Το δημοσιονομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά τη διεύρυνση και οι επιπτώσεις του στην περιφερειακή συνοχή	Λιαργκόβας Π., Γιαννιάς Δ. και Φωτόπουλος Γ.	114
Συγκλίσεις και αποκλίσεις της ποιότητας ζωής στην Ελλάδα: 1960-2000	Γαβρήλου Ε., Μπουρδάκης Β.,	130
Cube II - Hypercube: Η Νοηματική Ανασυγκρότηση του Χώρου: ο επαναπροσδιορισμός των "Αρχιτεκτονικών Σταθερών" και των Πρωταρχικών Δομών "Σωματικής Εμπειρίας"		
	ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	
	Στεφάνου Ι., Μιχάλαϊνα Ε.	146
Σχολιασμός στη Λευκή Βίβλο για την ενέργεια: η συμπληρωματικότητα τριών φαινομενικά αντικρουόμενων στόχων	Χατζηθεοδωρίδης Φ., Καζάκη Σ. και Πογιαρίδης Η.	160
Η Εφαρμογή των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης του Αγροτικού Χώρου στα Ελληνικά Νησιά		
	ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ	
	Κάρκα Ε.	182
William Lafferty - James Meadowcroft (επ.), Implementing Sustainable Development Strategies and Initiatives in High Consumption Societies		
	ΑΠΟΨΕΙΣ	198
Συνέντευξη με τον Louis Albrechts		200
Συνέντευξη με την Patsy Healey		206
Συνέντευξη με τον Ernest Alexander		216
Συνέντευξη με την Rachele Alterman		226
Συνέντευξη με τον Hans Mastop		234

Το δημοσιονομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά τη διεύρυνση και οι επιπτώσεις του στην περιφερειακή συνοχή

Ι. Ψυχάρης

Λέκτορας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Γ. Γεωργίου

Σύμβουλος στη Μόνιμη Ελληνική Αντιπροσωπεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αρμόδιος για θέματα χρηματοδοτήσεων και Κοινοτικού Προϋπολογισμού

Περίληψη

Σκοπός αυτού του άρθρου είναι να παρουσιάσει και να αναλύσει εκτενώς το δημοσιονομικό πλαίσιο της νέας διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης με 10 νέες χώρες, καθώς και τις προοπτικές του μετά το 2006, ιδιαιτέρως σ' ότι αφορά την τύχη της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, αλλά και της Διαρθρωτικής Πολιτικής, από την οποία μέχρι στιγμής η χώρα μας αντλεί μεγάλο μερίδιο πόρων, και στηρίζει τα Προγράμματα Δημοσίων Επενδύσεων και την πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης. Με την προσφυγή σε πρωτογενές υλικό τεκμηριώνονται και σχολιάζονται τα βασικά δεδομένα του Κοινοτικού προϋπολογισμού για την προγραμματική περίοδο 2000-2006, καθώς και οι εκτιμήσεις για την επόμενη περίοδο 2007-2013. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην κριτική αποτίμηση και στο μέλλον της κοινοτικής διαρθρωτικής πολιτικής, καθώς και στην επάρκειά της να αντιμετωπίσει τα προβλήματα των έντονων περιφερειακών οικονομικών ανισοτήτων που διαμορφώνονται στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα, μετά τη διεύρυνση. Προς τούτο καταγράφονται μια σειρά από απλά και σύνθετα οικονομικά μοντέλα, και λαμβάνονται υπόψη συμπεράσματα μελετών, που έχουν ήδη εκπονηθεί, για τις επιπτώσεις της διεύρυνσης. Αναμφισβήτητα, ένα μίγμα πολιτικών με ισορροπημένο δημοσιονομικό περιεχόμενο προτάσσεται ως λύση στην πρόκληση της διεύρυνσης και προς την κατεύθυνση αυτή τεκμηριώνεται, τελικά, η επιχειρηματολογία των συγγραφέων.

Λέξεις κλειδιά

Κοινοτικός προϋπολογισμός, διεύρυνση, περιφερειακές ανισότητες, περιφερειακή πολιτική.

Enlargement, E.U. budget, and European regional policy

The objective of this article is to shed light on the main budgetary elements and provisions related to the last enlargement of the European Union, which is the largest in its history. In their methodological assessment and analysis the authors identify the main financial factors in terms of expenditures and contributions to the E.U. budget, while they make estimations for financing needs of main E.U. policies in the light of the next financial framework. In their conclusions, the authors are of the opinion that the budgetary pressures and also the need to sufficiently finance the Community Policies consist the main factors which are going to determine the functions of the E.U. financial system at the next planning period after the enlargement. It is a common view of the authors that enlargement poses a severe challenge for E.U. structural and cohesion policies, the implications of which should be considered in designing the actions of the new financial framework from 2007 onwards.

Keywords

Enlargement, regional policy, E.U. budget, structural funds.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, από τότε που δημιουργήθηκε, στις αρχές της δεκαετίας του 1950, βρίσκεται σε συνεχή πορεία διεύρυνσης. Από τα αρχικά έξι μέλη, έφθασε στα εννέα, τα δέκα, τα δώδεκα, τα δεκαπέντε, και πρόσφατα, τα εικοσιπέντε, στη μεγαλύτερη διεύρυνση που γνώρισε ποτέ στην ιστορία της.

Οι υποψήφιες χώρες ήταν δεκατρείς. Πρόκειται για οκτώ χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, δηλαδή την Τσεχία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία, Σλοβενία και Σλοβακία, δύο Βαλκανικές, Βουλγαρία και Ρουμανία, δύο Μεσογειακές χώρες, Κύπρο και Μάλτα, και την Τουρκία, μετά την κατοχύρωση του status της υποψήφιας προς ένταξη χώρας στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Ελσίνκι. Οι δέκα ολοκλήρωσαν τις διαπραγματεύσεις, και στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης τον Δεκέμβριο του 2002, αποφασίστηκε η ένταξή τους. Η Βουλγαρία και Ρουμανία πρόκειται να ενταχθούν το 2007, ενώ η Τουρκία δεν εκπληρώνει ακόμη τα απαραίτητα πολιτικά κριτήρια για την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων.

Η διεύρυνση με δώδεκα χώρες μέχρι το 2007, θα αυξήσει την επικράτεια της Ένωσης κατά 34% και τον πληθυσμό της κατά 28% (σε 500 εκ. κατοίκους περίπου). Παράλληλα, θα μειώσει το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατά 18% περίπου (E.E., 2002: 2 *Weise et. al., 2001b: 135) και θα διπλασιάσει τις περιφερειακές ανισότητες (E.E., 2001: 8).

Η συνοχή του νέου ευρωπαϊκού χώρου έχει απασχολήσει τόσο την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όσο και την επιστημονική κοινότητα (E.E., 2001b • EC, 2000 • Agnew, 2001 • Petrakos, 2000 • Bachtler et al., 1999 • Avery και Cameron, 1998 • Croft et al., 1999 • Harrop, 2000: 284 • Τσούκαλης, 2000).

Ένα ζήτημα, λοιπόν, που εύλογα κυριαρχεί στη συζήτηση αυτή αφορά στο κατά πόσο, ο προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επαρκεί να χρηματοδοτήσει τις απαραίτητες διαρθρωτικές δράσεις προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι μεγάλες περιφερειακές ανισότητες και να ενισχυθεί η συνοχή του νέου ευρωπαϊκού χώρου (Mayhew, 2000 • Βαλντέν, 2000 • Begg, 2000 • Trupiano, 1999 • Hagen et. al., 2001 • Brenton και Gross, 1993).

Σκοπός αυτού του άρθρου είναι να εξετάσει αυτό το ζήτημα υπό το φως των πλέον πρόσφατων εξελίξεων. Στην Ενότητα 2, παρουσιάζεται η Agenda 2000, που καθόρισε το δημοσιονομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προγραμματική περίοδο 2000-2006, το οποίο συνιστά και το πλαίσιο υποδοχής της διεύρυνσης. Στην Ενότητα 3, εξετάζεται η συμμετοχή των υπό ένταξη κρατών, στα έσοδα και τις δαπάνες του Κοινοτικού Προϋπολογισμού, τα αντίστοιχα έτη. Στην Ενότητα 4 εξετάζονται οι δημοσιονομικές προοπτικές μετά το 2006, δηλαδή κατά τη νέα προγραμματική περίοδο 2007-2013. Στην Ενότητα 5 παρουσιάζονται οι οικονομικές επιπτώσεις της διεύρυνσης. Ειδική μνεία για τις επιπτώσεις της διεύρυνσης στις συνοριακές περιοχές της Ένωσης με τις υπό ένταξη χώρες γίνεται στην Ενότητα 6, ενώ η Ενότητα 7 αναφέρεται στις επιπτώσεις της διεύρυνσης στη χώρας μας. Το άρθρο ολοκληρώνεται με την Ενότητα 8, όπου και διατυπώνονται ορισμένα συμπεράσματα και σκέψεις για τη συνοχή και το μέλλον της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ Ε.Ε.

Ο προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που χρηματοδοτεί όλες τις πολιτικές της, έχει μια ιστορία παράλληλη με την εξέλιξή της (Begg, 2000). Το πιο πρόσφατο σημείο καμπής ανάγεται στο 1998, όπου πλέον ο προϋπολογισμός χρηματοδοτεί πολυετή προγράμματα που διαμορφώνονται στην αρχή κάθε προγραμματικής περιόδου. Οι πρώτες χρηματοδοτικές προοπτικές αφορούσαν την προγραμματική περίοδο 1988-1992, και προετοίμασαν την ενιαία αγορά. Το μέγεθος του προϋπολογισμού, μετά από μια αργή ανάπτυξη, έφτασε τότε μόλις το 1,2% του Κοινοτικού ΑΕΠ (Πίνακας 1). Οι επόμενες χρηματοδοτικές προοπτικές συμφωνήθηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Εδιμβούργου το 1992, για το διάστημα 1994-1999, και καθόρισαν ανώτατο όριο δαπανών το 1,27% του ΑΕΠ, και προετοίμασαν τη νομισματική ένωση. Οι διαπραγματεύσεις του Συμβουλίου Κορυφής του Βερολίνου τον Μάρτιο του 1999 καθόρισαν το χρηματοδοτικό πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2000-2006, στην προοπτική της νέας διεύρυνσης. Ο προϋπολογισμός, το σχετικό μέγεθος του οποίου ήταν ούτως ή άλλως μικρό, παρέμεινε στα ίδια επίπεδα και μάλιστα κινείται αρκετά κάτω από το ανώτατο όριο του 1,27%, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1: Η εξέλιξη του Προϋπολογισμού της Ε.Ε. 1960-2006 (% ΑΕΠ)

	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005
%										
ΑΕΠΕ.Ε.	0,03	0,11	0,74	0,54	0,80	0,93	0,95	1,06	1,13	1,09

Πηγή: E.C. 1997, E.C. 1998, Begg 2000 (επεξεργασίες δικές μας)

Παρουσίαση-ανάλυση του πλαισίου δημοσιονομικών προοπτικών του Βερολίνου για την διεύρυνση με έξι χώρες

Το δημοσιονομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την χρηματοδότηση των πολιτικών της κατά την προγραμματική περίοδο 2000-2006 καθορίστηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Βερολίνου το 1999, μετά από πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (EC, 1997). Το μεγάλο ενδιαφέρον του κειμένου αυτού συνίσταται στο γεγονός, ότι αναλύει τις προοπτικές της Ε.Ε. από το 2000 μέχρι το 2006 και προσδιορίζει τα χρηματικά μέσα που θα διατεθούν για τις διάφορες δραστηριότητές της, όπως είναι η Κοινή Αγροτική Πολιτική, η διαρθρωτική πολιτική και, βεβαίως, η διεύρυνση. Οι αποφάσεις αυτές, που αποτυπώνονται στους Πίνακες 2 και 3, εξακολουθούν να ισχύουν και σήμερα, παρά τις επιμέρους μεταβολές που επήλθαν, τόσο ως προς τον αριθμό των υπό ένταξη χωρών, όσο και ως προς την ημερομηνία ένταξης, όπως θα αναλυθεί εκτενέστερα παρακάτω.

Η Διοργανική Συμφωνία για τα θέματα προϋπολογισμού, που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της συμφωνίας του Βερολίνου, προέβλεπε σε ειδικό παράρτημά της το δημοσιονομικό πλαίσιο των 15, ενώ σε ξεχωριστό, το δημοσιονομικό πλαίσιο υποδοχής της διεύρυνσης των 21 χωρών (15 νυν και 6 νέα Κράτη Μέλη).

Το ενδιαφέρον ζήτημα που προκύπτει και από τους πίνακες είναι ότι η δαπάνη του προϋπολογισμού κινείται, σε όλο το διάστημα, αρκετά κάτω από την οροφή του 1,27% του Κοινοτικού ΑΕΠ., και μάλιστα διαχρονικά μειώνεται.

Για την περίοδο των δημοσιονομικών προοπτικών 2000-6, ένα ποσό € 213 δις προορίζεται για τη χρηματοδότηση των 15 Κρατών Μελών μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων. Το ποσό που υπολογίστηκε για την ίδια περίοδο για τις νέες χώρες της διεύρυνσης, που αρχικά προβλέπονταν έξι, ανήρχετο σε € 39,6 δις. Έτσι, συνολικά η διαρθρωτική πολιτική ανέρχεται σε € 252,6 δις, στα οποία συμπεριλαμβάνονται και τα ποσά (€ 39,6 δις) των υπό διεύρυνση χωρών. Επιπλέον, διατίθεται ένα ποσό € 7,2 δις ως διαρθρωτική προενταξιακή ενίσχυση (Πίνακας 2).

Οι δαπάνες για την Κοινή Αγροτική Πολιτική ανέρχονται σε € 310,5 δις από τα οποία τα € 298 δις αφορούν τα 15 Κ-Μ και τα € 12,5 δις τη διεύρυνση, ενώ δίνεται και προενταξιακή ενίσχυση € 3,6 δις.

Το πρόγραμμα Phare θα χρηματοδοτήσει στις υποψήφιες χώρες προγράμματα ύψους € 11 δις περίπου.

Η συνολική δαπάνη για τη διεύρυνση κατά την περίοδο 2000-2006 ανέρχεται συνολικά στα € 80 δις (σε σταθερές τιμές 1999), από τα οποία € 22 δις προέρχονται από την Κατηγορία 7 (Προενταξιακή Ενίσχυση) και τα € 58 δις από την Κατηγορία 8 (Διεύρυνση). Η δαπάνη αυτή αντιπροσωπεύει περίπου το 14% του συνόλου του προϋπολογισμού, και ως ποσοστό του ΑΕΠ της Ε.Ε. ανέρχεται στο 0,13% για την περίοδο 2000-2006 (Βαλντέν, 2000: 150,151). Το κόστος της διεύρυνσης καλύπτεται κατά € 73 δις από την αύξηση του Κοινοτικού ΑΕΠ, και το υπόλοιπο από περικοπές δαπανών κατά 13% προς τα 15 Κράτη Μέλη, κάτι που προκύπτει και από τη λεπτομερή εξέταση των Πινάκων. Οι αγροτικές δαπάνες μειώνονται κατά 6%, οι διαρθρωτικές κατά 15%-18%, και οι υπόλοιπες κατά 7% (Βαλντέν, 2000: 154).

Το σενάριο διεύρυνσης των 10 και η προσαρμογή των δημοσιονομικών προοπτικών

Γίνεται φανερό εξ αρχής, ότι το όλο ζήτημα για το δημοσιονομικό κόστος της διεύρυνσης, έγινε περίπλοκο από τη στιγμή που το σενάριο για 6 νέες χώρες, από το 2003, που αρχικά προβλέπονταν για το 2002, άλλαξε σε δέκα, με αφετηρία το 2004.

Με βάση το νέο σενάριο των 10 αντί των 6 νέων χωρών, απαιτείται προσαρμογή των δημοσιονομικών προοπτικών, με βάση τα συμπεράσματα του Συμβουλίου του Βερολίνου, όσο και αυτής, καθ αυτής της Διοργανικής συμφωνίας κατά το μέρος που αφορά τους πίνακες των δημοσιονομικών προοπτικών.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τον Ιανουάριο του 2002, υιοθέτησε ανακοίνωση στο Κολέγιο των Επιτρόπων, με την οποία τίθεται το δημοσιονομικό πλαίσιο της διεύρυνσης για τα έτη 2004-2006, για δέκα νέα κράτη (EC, 2002a). Το πλαίσιο αυτό δεν λαμβάνει υπόψη τις δαπάνες για τη διεύρυνση των χωρών Βουλγαρίας και Ρουμανίας, καθώς αυτές οι δύο χώρες προβλέπεται να ενταχθούν το 2007, δηλαδή βρίσκονται προς το παρόν εκτός του πλαισίου των δημοσιονομικών προοπτικών.

Η προσαρμογή των δημοσιονομικών προοπτικών βασίστηκε στο σενάριο, ότι το ανώτατο ποσό που είχε προγραμματιστεί για τη διεύρυνση (Κατηγορία 8) παραμένει ως έχει και τροποποιούνται μόνο οι υποκατηγορίες (sub-ceilings). Με βάση το σενάριο αυτό, οι προβλεπόμενες πιστώσεις φαίνεται ότι αρκούν να χρηματοδοτήσουν τη διεύρυνση με δέκα χώρες, όχι απλά χωρίς να μεταβληθεί η οροφή του προϋπολογισμού από το 1,27% του Κοινοτικού ΑΕΠ, αλλά αφήνοντας σημαντικό περιθώριο αδιάθετων πόρων, ώστε να χρησιμοποιηθούν αν υπάρξει ανάγκη.

Πίνακας 2: Το δημοσιονομικό πλαίσιο για την Ε.Ε. των 15 (που περιλαμβάνεται στο Παράρτημα Ι, της εν ισχύ Διαγραμματικής Συμφωνίας της 6ης Μάϊου 1999 για θέματα προϋπολογισμού)

Κατηγορία Δημοσιονομικών Προοπτικών	(ποσά σε εκ. €, τιμές 1999)									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Σύνολο		
1. ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ										
Δαπάνες της ΚΓΠ (εκτός από την αγροτική ανάπτυξη)	40.920	42.800	43.900	43.770	42.760	41.930	41.660	297.740		
Αγροτική ανάπτυξη & συνοδευτικά μέτρα	36.620	38.480	39.570	39.430	38.410	37.570	37.290	267.370		
	4.300	4.320	4.330	4.340	4.350	4.360	4.370	30.370		
2. ΔΙΑΦΘΩΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ										
Διαφθωτικά Ταμεία	32.045	31.455	30.865	30.285	29.595	29.595	29.170	213.010		
Ταμείο Συνοχής	29.430	28.840	28.250	27.670	27.080	27.080	26.660	195.010		
	2.615	2.615	2.615	2.615	2.515	2.515	2.510	18.000		
3. ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ										
	5.930	6.040	6.150	6.260	6.370	6.480	6.600	43.830		
4. ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ										
	4.550	4.560	4.570	4.580	4.590	4.600	4.610	32.060		
5. ΛΟΓΙΚΗΣΗ										
	4.560	4.600	4.700	4.800	4.900	5.000	5.100	33.660		
6. ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ										
Νομισματικό αποθεματικό	900	900	650	400	400	400	400	4.050		
Αποθεματικό για επεργασίες ενισχύσεις	500	500	250	0	0	0	0	1.250		
Αποθεματικό για εγγύηση δανείων	200	200	200	200	200	200	200	1.400		
	200	200	200	200	200	200	200	1.400		
7. ΠΡΟΕΝΤΑΞΙΑΚΗ ΕΝΣΧΥΣΗ										
Γεωργία	3.120	3.120	3.120	3.120	3.120	3.120	3.120	21.840		
Διαφθωτικά προενταξιακά μέσα	520	520	520	520	520	520	520	3.640		
RHARE (υποψήφιες χώρες)	1.040	1.040	1.040	1.040	1.040	1.040	1.040	7.280		
ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ	1.560	1.560	1.560	1.560	1.560	1.560	1.560	10.920		
ΑΝΑΛΗΨΕΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ										
	92.025	93.475	93.955	93.215	91.735	91.125	90.660	646.190		
ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	89.600	91.110	94.220	94.880	91.910	90.160	89.620	641.500		
Ποστώσεις πληρωμής σε % του ΑΕΠ	1,13%	1,12%	1,13%	1,11%	1,05%	1,00%	0,97%			
ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ ΠΛΑ ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΗ (Πιστ. Πλ.)										
Γεωργία			4.140	6.710	8.890	11.440	14.220	45.400		
Λοιπές δαπάνες			1.600	2.030	2.450	2.930	3.400	12.410		
ΑΝΩΤΑΤΟ ΟΡΙΟ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ			2.540	4.680	6.440	8.510	10.820	32.990		
Ανώτατο όριο των Π.Π. σε % του ΑΕΠ	89.600	91.110	98.360	101.590	100.800	101.600	103.840	686.900		
Περιθώριο για ασφύλιετα	1,13%	1,12%	1,18%	1,19%	1,15%	1,13%	1,13%			
Ανώτατο όριο των ιδίων πόρων	0,14%	0,15%	0,09%	0,08%	0,12%	0,14%	0,14%			
	1,27%	1,27%	1,27%	1,27%	1,27%	1,27%	1,27%			

Πίνακας 3: Το δημοσιονομικό πλαίσιο για την Ε.Ε. των 21 (που περιλαμβάνεται στο Παράρτημα II, της εν ισχύ Διαργανωτικής Συμφωνίας της 6ης Μάϊου 1999 για θέματα προϋπολογισμού)

Κατηγορία Δημοσιονομικών Προοπτικών	(ποσά σε εκ. €, τιμές 1999)										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Σύνολο			
1. ΚΟΙΝΗ ΔΙΠΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ											
Δαπάνες της ΚΠΠ (εκτός από την αφοριστική ανάπτυξη)	40.920	42.800	43.900	43.770	42.760	41.930	41.660	297.740			
Αφοριστική ανάπτυξη & συνοδευτικά μέτρα	36.620	38.480	39.570	39.430	38.410	37.570	37.290	267.370			
2. ΔΙΑΦΟΡΩΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ											
Διαφορωτικά Ταμεία	32.045	31.455	30.865	30.285	29.595	29.595	29.170	213.010			
Ταμείο Συνοχής	29.430	28.840	28.250	27.670	27.080	27.080	26.660	195.010			
3. ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ											
5.930	6.040	6.150	6.260	6.370	6.480	6.600	6.600	43.830			
4. ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ											
4.550	4.560	4.570	4.580	4.590	4.600	4.610	4.610	32.060			
5. ΔΙΟΙΚΗΣΗ											
4.560	4.600	4.700	4.800	4.900	5.000	5.100	5.100	33.660			
6. ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ											
Νομισματικό αποθεματικό	900	900	650	400	400	400	400	4.050			
Αποθεματικό για επείγουσες ενισχύσεις	500	500	250	0	0	0	0	1.250			
Αποθεματικό για εγγύηση δανείων	200	200	200	200	200	200	200	1.400			
7. ΠΡΟΕΝΤΑΞΙΑΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ											
3.120	3.120	3.120	3.120	3.120	3.120	3.120	3.120	21.840			
Γεωργία	520	520	520	520	520	520	520	3.640			
Διαφορωτικά προενταξιακά μέσα	1.040	1.040	1.040	1.040	1.040	1.040	1.040	7.280			
PHARE (υποψήφιες χώρες)											
1.560	1.560	1.560	1.560	1.560	1.560	1.560	1.560	10.920			
8. ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ											
Γεωργία			6.450	9.030	11.610	14.200	16.780	58.070			
Διαφορωτικές ενέργειες			1.600	2.030	2.450	2.930	3.400	12.410			
Επιστημικές πολιτικές			3.750	5.830	7.920	10.000	12.080	39.580			
Διοίκηση			730	760	790	820	850	3.950			
			370	410	450	450	450	2.130			
ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ	92.025	93.475	100.405	102.245	103.345	105.325	107.440	704.260			
ΑΝΑΛΗΨΕΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ											
ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	89.600	91.110	98.360	101.590	100.800	101.600	103.840	686.900			
εκ των οποίων διευρυση			4.140	6.710	8.890	11.440	14.220	45.400			
Πιστώσεις πληρωμής σε % του ΔΕΠ	1,13%	1,12%	1,14%	1,15%	1,11%	1,09%	1,09%				
Περιθώριο για ααρόβλεπτα	0,14%	0,15%	0,13%	0,12%	0,16%	0,18%	0,18%				
Ανώτατο όριο των ιδίων πόρων	1,27%	1,27%	1,27%	1,27%	1,27%	1,27%	1,27%				

Στον Πίνακα 4 παρουσιάζεται το δημοσιονομικό πλαίσιο της διεύρυνσης για τις 10 νέες χώρες για την περίοδο 2004-6, σύμφωνα με την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στην οποία φαίνονται οι αναπροσαρμογές των ποσών του Βερολίνου για τη διεύρυνση.

Με την ακολουθούμενη προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, επιτυγχάνεται:

- i. Οι δεσμεύσεις στην Κατηγορία 8 των δημοσιονομικών προοπτικών (Δαπάνες Διεύρυνσης), που προβλέπονταν για τους 6 όχι μόνο να φθάσουν για τους 10 αλλά και να υπολείπονται για το έτος 2004 κατά 816 εκ. ευρώ των ποσών που είχαν προβλεφθεί για τους 6. Οι συνολικές δεσμεύσεις με βάση το σενάριο του Βερολίνου ήταν 11.610 εκ. ευρώ, ενώ με βάση την τελευταία ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι 10.794. Η ίδια προσέγγιση ακολουθείται και τα επόμενα έτη 2005-2006.
- ii. Σ' ότι αφορά τις Πιστώσεις Πληρωμών, που αποτελεί και το σημαντικότερο ζήτημα από πλευράς καθαρών συνεισφορών και διαμόρφωσης του περιθωρίου δαπανών, ακολουθείται περιοριστική πολιτική. Επισημαίνεται, ότι ιδιαιτέρως για το 2004, οι πιστώσεις πληρωμών διαμορφώνονται σε χαμηλότερα, πλην όμως περισσότερο ρεαλιστικά επίπεδα, δηλαδή αντί για 8.890, σε 5.686. Αντίστοιχα αναπροσαρμόζονται τα ποσά για το 2005-2006.
- iii. Με την προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για διαμόρφωση του ύψους των δεσμεύσεων και πληρωμών στα επίπεδα που προτείνονται, επιτυγχάνεται και εδώ, όχι μόνο οι πιστώσεις των δημοσιονομικών προοπτικών (που είχαν προβλεφθεί για τους 6) να επαρκέσουν, αλλά και να αφήνουν υψηλό περιθώριο δαπανών από την ανώτατη οροφή της Κατηγορίας 8, αφού συνολικά οι δαπάνες της διεύρυνσης ανέρχονται για το 2006 περίπου στο 0,14% του Κοινοτικού ΑΕΠ. Συνολικά, αναμένεται μια διαμόρφωση των πληρωμών για το 2006, ως σύνολο στον προϋπολογισμό, της τάξης του 1,08% (αν υπολογιστεί ότι οι δαπάνες της διεύρυνσης θα ανέλθουν περίπου στο 0,12%). Αυτό με την σειρά του διαμορφώνει το συνολικό πραγματικό περιθώριο δαπανών του προϋπολογισμού για το 2006 στο επίπεδο του 0,19%, κάτω του ανωτάτου ορίου του 1,27%.

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΥΠΟ ΕΝΤΑΞΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΟΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟ

Μεταξύ των οικονομικών επιπτώσεων που θα επέλθουν από την διεύρυνση, σημαντικές είναι και οι δημοσιονομικές επιπτώσεις επί του Κοινοτικού Προϋπολογισμού. Η δημοσιονομική διάσταση εκφράζεται τόσο με τη συμμετοχή των χωρών αυτών στο σύστημα χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή στο επίπεδο των συνεισφορών στον Κοινοτικό Προϋπολογισμό, όσο και την πτυχή των αναλήψεων, δηλαδή στη συμμετοχή τους στις δαπάνες του Κοινοτικού Προϋπολογισμού, που στην ουσία λειτουργούν ως ενδοκοινοτικές μεταβιβαστικές πληρωμές (Γεωργίου, 2002).

Πίνακας 4: Δημοσιονομικό πλαίσιο της διεύρυνσης με δέκα νέες χώρες και συγκριτική αντιπαράθεση με τα ποσά του Βερολίνου για τη διεύρυνση

	<i>σε εκ. €</i>		
Σενάριο: Διεύρυνση με 10 νέες χώρες το 2004	2004	2005	2006
Πιστώσεις Αναλήψεως Υποχρεώσεων (δεσμεύσεις) εκ των οποίων για:			
Δαπάνες γεωργίας	2.048	3.596	3.933
Δαπάνες διαρθρωτικών δράσεων	7.067	8.150	10.350
Εσωτερικές πολιτικές	1.176	1.096	1.071
Διοικητικές δαπάνες	503	558	612
Συνολικές δεσμεύσεις (με βάση τελευταία ανακοίνωση της Ευρ. Επιτροπής, τιμές 1999)	10.794	13.400	15.966
Συνολικές δεσμεύσεις (με βάση σενάριο Βερολίνου, σε τιμές 1999)	11.610	14.200	16.780
Πιστώσεις Πληρωμών για διεύρυνση	5.686	10.493	11.840
Πιστώσεις πληρωμών με βάση το σενάριο του Βερολίνου, σε τιμές 1999	8.890	11.440	14.220

Πηγή: European Commission (2002a)

Επισημαίνουμε εξ αρχής, αναφορικά με τις συνεισφορές των υπό διεύρυνση Κρατών στον προϋπολογισμό, (με βάση το ισχύον σύστημα ιδίων πόρων, και τις όποιες μεταβατικές διατάξεις δρομολογηθούν, ως αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων) ότι δεν γεννώνται, από την διεύρυνση, υψηλές προσδοκίες, λόγω του χαμηλού ΑΕΠ των χωρών αυτών, αφού το συνολικό ΑΕΠ των 10 Κρατών της διεύρυνσης δεν υπερβαίνει το 5% του Κοινοτικού ΑΕΠ των 15.

Το χαμηλό ΑΕΠ των υπό ένταξη κρατών μελών, συνδυασμένο με υψηλή παραοικονομία, που όμως δεν καταγράφεται, μεταφράζεται σε χαμηλές εισφορές, μέσω αυτής της κύριας πηγής εσόδων στον προϋπολογισμό. Οι συνεισφορές στον προϋπολογισμό θα εξαρτηθούν βέβαια από τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων και, κυρίως, από το αν προβλεφθεί μεταβατική περίοδος στις νέες χώρες. Γίνεται ωστόσο φανερό, ότι όσο περιορισμένες είναι οι συνεισφορές των νέων Κρατών Μελών, τόσο αυξάνονται οι δημοσιονομικές πιέσεις στον προϋπολογισμό και οι πιέσεις των δοτριών χωρών (net contributors), για μεταρρυθμίσεις στις κύριες εστίες δαπανών του προϋπολογισμού, δηλαδή τις γεωργικές δαπάνες και τις δαπάνες των διαρθρωτικών δράσεων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πάντως στην υπόθεση εργασίας που ακολουθεί αναφέρει σαφώς, ότι τα νέα Κράτη Μέλη θα συμβάλλουν πλήρως στους ίδιους πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από το πρώτο έτος της συμμετοχής τους. Βάσει των στοιχείων για το ΑΕΠ που παρέσχε η Επιτροπή και της υπολογιζόμενης αύξησης ετησίως κατά 4%, το 1,1% του ΑΕΠ των 10 υποψηφίων χωρών, θα ισοδυναμεί με € 5,2 δις το 2004 και € 5,7 δις το 2006, σύμφωνα και με τον Πίνακα 5 που ακολουθεί (EC, 2002a). Αυτή αναμένεται να είναι η συνεισφορά των νέων κρατών μελών στον Κοινοτικό Προϋπολογισμό, τα αντίστοιχα έτη.

Ασφαλώς τα ποσά είναι ενδεικτικά, δίνουν ωστόσο μια εικόνα της ικανότητας των νέων Κρατών Μελών να συμβάλλουν στα έσοδα του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σε σχέση πάντως με το ανώτατο όριο του δημοσιονομικού πλαισίου της Ε.Ε. των 21 που εγκρίθηκε στη διοργανική συμφωνία το 1999, οι απολήψεις των νέων κρατών μελών προβλέπεται να είναι € 8.890 δις. Κατά συνέπεια η διαφορά δούνται λαβείν είναι σχετικά μικρή το 2004 (περίπου € 3,6 δις), γεγονός που σημαίνει ότι μερικά από τα νέα Κράτη Μέλη ενδέχεται να συμβάλλουν ως καθαροί δότες στον προϋπολογισμό. Εκτιμούμε, ότι αυτό θα ήταν το χειρότερο μήνυμα που θα μπορούσε να δοθεί στους πολίτες των χωρών αυτών, και θα πυροδοτούσε μια εξ' αρχής αμφισβήτηση της διεύρυνσης, ενισχύοντας την ιδέα μιας Ευρώπης δύο ταχυτήτων, εκ των οποίων οι νέες χώρες βρίσκονται στην δεύτερη ταχύτητα. Τούτο άλλωστε οδήγησε και στην ανάγκη λήψης αντισταθμίσεων προκειμένου να αποφευχθεί μια κατάσταση, όπου τα νέα Κράτη Μέλη θα κληθούν να συμβάλλουν περισσότερο στον προϋπολογισμό, κατά τον πρώτο χρόνο της διεύρυνσης, απ' ότι θα εισπράττουν. Χώρες που θα δουν τη δημοσιονομική τους θέση να χειροτερεύει, αν δεν υπάρξει αυτό το σύστημα των αντισταθμίσεων, τα πρώτα χρόνια της διεύρυνσης, είναι η Κύπρος, Τσεχία, Σλοβενία, Ουγγαρία και Μάλτα (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2002).

Πίνακας 5: Αναμενόμενες συνεισφορές των χωρών της διεύρυνσης στον Κοινοτικό Προϋπολογισμό (Με βάση το ισχύον σύστημα των ιδίων πόρων, και το 1,1% του ΑΕΠ των χωρών αυτών, σε εκ. €)

Χώρες	2004	2005	2006
Τσεχική Δημοκρατία	867	902	938
Εσθονία	86	89	93
Ουγγαρία	884	920	956
Λετονία	118	123	128
Λιθουανία	172	179	186
Πολωνία	2.360	2.455	2.553
Σλοβακία	297	309	322
Σλοβενία	268	279	290
<i>8 υποψήφιες χώρες ΚΑΕ</i>	<i>5.053</i>	<i>5.255</i>	<i>5.465</i>
Κύπρος	135	140	146
Μάλτα	51	53	55
<i>10 υποψήφιες χώρες</i>	<i>5.238</i>	<i>5.448</i>	<i>5.666</i>
Ανώτατο όριο δημοσιονομικού πλαισίου της	8.890	11.440	14.220
ΕΕ-21 για διαθέσιμες πληρωμές για την προσχώρηση			

Πηγή: European Commission (2002a), European Parliament 2002, Υπολογισμοί που βασίζονται σε ποσά ΑΕΠ των χωρών με προβλεπόμενη αύξηση του ΑΕΠ 4% για τα έτη 2004-6,

Κωδικοποιώντας τις αποφάσεις σχετικά με τις αναλήψεις και αποδόσεις των υπό ένταξη χωρών στον κοινοτικό προϋπολογισμό συνάγονται τα ακόλουθα προκαταρκτικά συμπεράσματα:

1. Οι νέες χώρες συμβάλλουν στο Προϋπολογισμό από τον πρώτο χρόνο ένταξή τους.
2. Ορισμένες ενδέχεται να πληρώσουν πιο πολλά απ' ότι θα πάρουν.
3. Για να αποφευχθεί κάτι τέτοιο δίνονται αντισταθμίσεις προϋπολογισμού μόνο για τα πρώτα χρόνια, με βάση τις δαπάνες, και όχι τα έσοδα.

4. Η σχέση συνεισφορών-δαπανών βελτιώνεται σταθερά αλλά απέχει κατά πολύ αυτής που είχε πετύχει η χώρα μας κατά την διεύρυνση.
5. Υπάρχουν περιθώρια διαπραγματεύσεων για τα αδιάθετα ποσά.

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΜΕΤΑ ΤΟ 2006

Στη νέα προγραμματική περίοδο που αρχίζει από το 2007, ενδιαφέρον έχει να επικεντρωθεί η προσοχή μας στην διαμόρφωση των πολιτικών τόσο για τις γεωργικές δαπάνες, όσο και για τις διαρθρωτικές δράσεις, αφού είναι βέβαιο ότι οι πολιτικές αυτές θα μεταβληθούν (Begg, 1998 • Mayhew, 2002 • Μαραβέγιας, 2000 • Dunford και Smith· EC, 2002c). Από την έκταση των μεταρρυθμίσεων θα εξαρτηθεί και ο βαθμός της διατήρησης της θετικής δημοσιονομικής θέσης της χώρας μας.

Η περίπτωση των γεωργικών δαπανών

Στη συμφωνία για τις δημοσιονομικές προοπτικές του Βερολίνου, εκφράστηκε ως βούληση να μην δοθεί άμεση ενίσχυση στις γεωργικές επιχειρήσεις των νέων υπό διεύρυνση χωρών. Τα ποσά που προσδιορίζονται το 2006 για τη γεωργία, για τις χώρες αυτές, ανέρχονται σε € 4 δις περίπου (3,4 από την Κατηγορία 8 - Γεωργία και, 0,52 από την Κατηγορία 7 - Γεωργία, σύμφωνα με τον Πίνακα 3). Ωστόσο, τα δεδομένα μεταβάλλονται σημαντικά με την είσοδο της Ρουμανίας και Βουλγαρίας στην Ε.Ε. το 2007, οπότε στην νέα προγραμματική περίοδο, με δεδομένο τον πληθυσμό των χωρών αυτών, και το σχετικό βάρος του γεωργικού τομέα, οι αναγκαίες γεωργικές δαπάνες προσδιορίζονται σε 6,5 με € 7,5 δις (υπό την προϋπόθεση ότι οι πολιτικές παραμένουν αμετάβλητες).

Στην περίπτωση των γεωργικών δαπανών, σημασία έχει αν θα συνεχιστούν ή όχι οι άμεσες ενισχύσεις και τι διάσταση θα λάβει τελικά η αναθεώρηση της ΚΑΠ. Αν οι άμεσες ενισχύσεις συνεχιστούν με βάση τις ισχύουσες ρυθμίσεις, αναμένεται αυτές να ανέλθουν στην περίπτωση μιας Ε.Ε. των 27 Κρατών-Μελών σε € 57,5 δις, δηλαδή 0,52% του ΑΕΠ. Αν όμως αποκλεισθούν οι άμεσες ενισχύσεις, το σενάριο προσδιορίζει το επίπεδο των γεωργικών δαπανών σε ρεαλιστικότερα νούμερα, δηλαδή € 48 δις ή 0,48% του ΑΕΠ.

Οι πρώτες μελέτες πάντως, για την διεύρυνση (WIFO, 2001· Dutch Gov., 2001), υπολόγιζαν τις πρόσθετες γεωργικές δαπάνες για το 2007, με βάση το σενάριο των 12 νέων χωρών, να ανέλθουν περίπου στα € 4,7 δις ετησίως περισσότερο, απ' αυτό που προσδιορίζεται στον πίνακα των υπαρχόντων δημοσιονομικών προοπτικών των 21 χωρών του Βερολίνου.

Οι πιέσεις, συνεπώς, για αναμόρφωση της ΚΑΠ αναμένεται να ενταθούν με δεδομένη την διάρθρωση της οικονομίας των χωρών αυτών, το μέγεθος του αγροτικού πληθυσμού και το υψηλό κόστος που συνεπιφέρει το αντίθετο σενάριο της μη αναμόρφωσής της.

Πίνακας 6: Εκτιμήσεις για το κόστος της διεύθυνσης το 2007 (στις επόμενες δημοσιονομικές προοπτικές)

Κατηγορία δαπανών	Κόστος διεύθυνσης	ποσά σε δις €, σε τιμές 1999	
		Διαθέσιμοι	Έλλειμμαπόρων
1. Γεωργικές δαπάνες (με 1 ^ο σενάριο να περιλαμβάνονται οι άμεσες ενισχύσεις και με 2 ^ο να μην περιλαμβάνονται)	6,5 -16	3,5	3 - 12,5
2. Διαρθρωτικά Ταμεία και Ταμείο Συνοχής	14- 22	12	2 - 10
3. Εσωτερικές πολιτικές	1- 2	1	0 - 1
4. Εξωτερικές δράσεις	0	0	0
5. Διοικητικές δαπάνες	1 - 3	0,5	0,5 - 2,5
6. Αποθεματικά	0	0	0
7. Προενταξιακή ενίσχυση	0	3	-3
ΣΥΝΟΛΟ ΠΟΡΩΝ	22,5-43	20	2,5-23

Πηγή: Αυστριακό Ινστιτούτο Οικονομικής Έρευνας (WIFO 2001.) Working Paper

Υπογραμμίζεται, πάντως, ότι το ύψος της χρηματοδότησης, θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό, από το αν θα υπάρξει συγχρηματοδότηση των γεωργικών δαπανών, και εν γένει μεταρρυθμίσεις, στις γεωργικές αγορές. Οι τάσεις πάντως καταδεικνύουν εμμονή στην αντικατάσταση του συστήματος στήριξης των τιμών, με μέτρα στήριξης του εισοδήματος. Επισημαίνεται ότι τα όποια μέτρα στήριξης των γεωργικών εισοδημάτων, σύμφωνα με την ίδια σχολή, θα πρέπει να τείνουν μειούμενα διαχρονικά, επιτρέποντας εξοικονομήσεις.

Επιπλέον, έμφαση αποδίδεται στην ιδέα της εθνικής συγχρηματοδότησης των γεωργικών δαπανών, με την οποία επιτυγχάνεται τα Κράτη Μέλη να είναι περισσότερο υπεύθυνα για την αποτελεσματικότητα των πολιτικών, αλλά και την διαχείριση των πόρων. Αποδίδεται, επίσης, προσοχή και προς τον παράγοντα χρηματοδότηση πολιτικών γεωργικής ανάπτυξης και υποδομών, προκειμένου να προωθηθεί η ανάπτυξη και, δεόντως, το συγκριτικό πλεονέκτημα των παραγωγών.

Η περίπτωση των διαρθρωτικών δράσεων

Ανάλογα προβλήματα εμφανίζονται και στις δαπάνες των διαρθρωτικών δράσεων. Χωρίς αύξηση του ανωτάτου ορίου δαπανών του προϋπολογισμού, αναγκαστικά θα δημιουργηθούν προβλήματα σχετικά με τη χρηματοδότηση και το μέλλον της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εξετάζοντας τα ποσά των δημοσιονομικών προοπτικών του Βερολίνου (προ-τελευταία στήλη Πίνακα 3), διαπιστώνουμε αναφορικά με τις δαπάνες των διαρθρωτικών δράσεων, ότι αυτές προσδιορίζονται το 2006 σε € 41 δις, εκ των οποίων 29 δις. για τα υπάρχοντα 15 Κράτη Μέλη και 12 δις για τα νέα μέλη. Το 2007 το συνολικό κόστος μαζί με τα νέα Κράτη Μέλη προσδιορίζεται να είναι της τάξης των € 43-51 δις. Τι σημαίνει πρακτικά αυτό; Σημαίνει, ότι οι πιέσεις στα υπάρχοντα Κράτη Μέλη θα αυξηθούν, προκειμένου στη νέα προγραμματική

περίοδο που ξεκινάει το 2007, να εξέλθουν από τις ενισχύσεις, ορισμένες περιφέρειες που συγκεντρώνουν, πλέον, τα κριτήρια εξόδου (επίπεδο ΑΕΠ, ανεργία). Αναμφισβήτητα, εδώ υπάρχουν περιθώρια ερμηνειών και πεδίο πολιτικών αποφάσεων που θα καθορίσει και τα επίπεδα των δαπανών. Σημασία, επίσης, έχει κατά τις διαπραγματεύσεις ποιο σενάριο τελικά θα επικρατήσει.

Στην προσπάθεια να εκτιμηθεί το συνολικό κόστος των διαρθρωτικών δράσεων την περίοδο μετά την διεύρυνση, οι μελετητές χρησιμοποιούν σειρά παραδοχών και σεναρίων. Έτσι:

- i. Αν πάρουμε ως βάση αναφοράς τα ποσά του 2006 για διαρθρωτικές ενέργειες (Κατηγορία 2 = € 29,2 δις και Κατηγορία 8 = € 12,1 δις, ήτοι σύνολο περίπου € 41 δις, σε τιμές 1999), και την προβάλλουμε για τα επόμενα επτά χρόνια 2007-2013, τότε διαμορφώνεται για διαρθρωτικές δράσεις ένα ποσό της τάξης των € 289,8 δις. (7 έτη * € 41 δις/έτος = € 289,8 δις. για την περίοδο 2007-2013), έναντι των 252,6 σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο, δηλαδή αύξηση κατά 15% περίπου.
- ii. Αν χρησιμοποιηθεί η παραδοχή ότι η δαπάνη για διαρθρωτικές δράσεις δεν μπορεί να υπερβαίνει το 4% του ΑΕΠ της χώρας, με βάση τους υπάρχοντες, εν ισχύ Κανονισμούς, τότε φτάνουμε στα € 300 δις, μια αύξηση της τάξης του 19%.
- iii. Με βάση το σενάριο ότι δεν αλλάζει η διαρθρωτική πολιτική, αλλά ούτε χρησιμοποιείται το κριτήριο του 4% του ΑΕΠ, χρειαζόμαστε πόρους που ανέρχονται σε € 340 δις, δηλαδή μια αύξηση 35%.
- iv. Κάνοντας χρήση του κριτηρίου 0,45% του ΑΕΠ ως οροφή για διαρθρωτικές δράσεις, προκύπτει ένα ποσό της τάξης των € 360 δις, που σημαίνει δαπάνες υψηλότερες κατά 42%.

Αυτά τα σενάρια χρησιμοποιούνται από ορισμένες πλευρές για να βάλουν εναντίον της διαρθρωτικής πολιτικής της Ένωσης.

Σε μελέτη που εκπονήθηκε από Διυπουργική Ομάδα Μελέτης της Ολλανδικής κυβέρνησης (Dutch Gov., 2001), αναφέρεται ότι με το υπάρχον σύστημα χρηματοδότησης μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων, οι περιφέρειες λαμβάνουν χρηματοδότηση ανεξάρτητα από το επίπεδο ανάπτυξης των χωρών στις οποίες ανήκουν. Στην ουσία, κατά τους Ολλανδούς, οι χώρες αυτές εκτελούν προγράμματα και πραγματοποιούν πληρωμές ακριβώς για να εισπράξουν πίσω τις συνεισφορές που δίνουν στον προϋπολογισμό. Επιπλέον, αναφέρουν, δεν υπάρχει βεβαιότητα κατά πόσον η εκτέλεση των προγραμμάτων αυτών συνάδει με τις εθνικές προτεραιότητες που τίθενται. Συνεπώς, καταλήγουν οι μελετητές, χρειάζεται αναθεώρηση των περιφερειακών πολιτικών. Στην ουσία προτείνουν ένα σύστημα αντιλογισμού το οποίο δίνει τη δυνατότητα στις πλούσιες χώρες να μειώνουν τις συνεισφορές τους, και να χρηματοδοτούν την πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας τους. Επιπλέον υποστηρίζουν ότι πρέπει να χρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία μόνο χώρες, που έχουν κατά κεφα-

λήν ΑΕΠ μικρότερο του 75%, από τον Κοινοτικό μέσο όρο, και όχι οι περιφέρειες. Οι χώρες που δεν είναι επιλέξιμες με βάση αυτό το κριτήριο θα πρέπει να χρηματοδοτούν με δικούς τους πόρους την πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης. Προτείνουν δηλαδή μια ιδιότυπη εθνικοποίηση της περιφερειακής πολιτικής. Το σύστημα αυτό κτυπά "εμμέσως πλην σαφώς" αυτή καθ' αυτή την ιδέα και πρακτική της χρηματοδότησης των Κρατών Μελών, για τις περιφερειακές πολιτικές.

Συνεπώς, παρατηρείται ότι διαμορφώνονται σχολές που αντιστρατεύονται τις μέχρι τώρα ισχύουσες πολιτικές και πρακτικές χρηματοδότησης της Ε.Ε., με βάση το κοινοτικό κεκτημένο, και υποστηρίζουν μια μεταρρύθμιση του συστήματος που θα έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

- i. Θα περιορίζει όσο το δυνατό περισσότερο τη χρηματοδότηση των Διαρθρωτικών Ταμείων.
- ii. Θα δίδει τη δυνατότητα χρήσης συστημάτων αντιλογισμού για τις πλούσιες χώρες μέσω μείωσης των συνεισφορών (ο οποίος στην ουσία βάζει κατά της χρησιμότητας της περιφερειακής πολιτικής). Το μέτρο αυτό στην απλούστερη εκδοχή του, σημαίνει, να δίνω, στην ουσία στον προϋπολογισμό λιγότερα, λαμβάνοντας υπόψη τι προσδοκώ να πάρω.
- iii. Θέτει όσο το δυνατόν περισσότερο αυστηρές διαδικασίες και δομές για την αποδοτέα χρηματοδότηση, (με συστήματα διαχείρισης, αξιολόγησης και ελέγχου) που στην ουσία θα οδηγήσουν στην μη αξιοποίηση των πόρων, και κατά συνέπεια στην ελάφρυνση του βάρους των συνεισφορών, για την χρηματοδότηση των διαρθρωτικών δράσεων.

Προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Μετά από την παράθεση των σεναρίων και των απόψεων που έχουν διατυπωθεί για το μέλλον της κοινοτικής πολιτικής θα προσπαθήσουμε να κωδικοποιήσουμε τις προθέσεις που φαίνεται να διαμορφώνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην οποία ανήκει τελικά και η πρωτοβουλία για την διαμόρφωση των αποφάσεων.

Αναφορικά με τις *γεωργικές δαπάνες*, προτείνεται ένα μίγμα στήριξης των νέων χωρών με άμεσες επιδοτήσεις και διαρθρωτικές δράσεις. Στη Σύνοδο Κορυφής των Βρυξελλών συμφωνήθηκε η σταδιακή εφαρμογή των άμεσων πληρωμών, ούτως ώστε να εξασφαλιστεί ότι τα νέα Κράτη Μέλη το 2013 θα φθάσουν στο επίπεδο στήριξης που θα ισχύει τότε, στα τωρινά Κράτη Μέλη. Ωστόσο, συμφωνήθηκε επίσης η σταδιακή εφαρμογή των άμεσων πληρωμών να πραγματοποιηθεί μέσα σε πλαίσιο δημοσιονομικής σταθερότητας, ούτως ώστε οι συνολικές δαπάνες σε ονομαστικές τιμές της περιόδου 2007-2013, να διατηρηθούν κάτω από το ανώτατο όριο των δαπανών του 2006 προσαυξημένο κατά 1% ετησίως. Συνεπώς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επιλέγει να διατηρήσει, μάλλον, τον ενιαίο χαρακτήρα της ΚΑΠ (ανεξαρτητως

της μορφής της μετά την αναθεώρηση) και προτείνει ένα σύστημα με ανάμικτα ωφελήματα και κίνητρα για μεταρρυθμίσεις. Σε κάθε περίπτωση πάντως, οι άμεσες εισοδηματικές ενισχύσεις διατηρούνται.

Για τις *διαρθρωτικές δράσεις*, βασικό χαρακτηριστικό της προσέγγισης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, είναι η μεγαλύτερη έμφαση στο Ταμείο Συνοχής, το μερίδιο του οποίου θα ανέρχεται στο 1/3 των διαρθρωτικών πόρων, σε σύγκριση με το 18%, που ισχύει για τα 4 ΚΜ. που ωφελούνται σήμερα. Το κατά κεφαλή ποσό για τις διαρθρωτικές δαπάνες στα νέα ΚΜ (ΝΚΜ) μπορεί να ανέλθει το 2006 στο μέγιστο ποσό των € 137, σε σύγκριση με τα € 231 που αναλογούν στα 4 ΚΜ που ωφελούνται σήμερα, στα οποία περιλαμβάνεται και η χώρα μας.

Η προσέγγιση δηλαδή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τις γεωργικές δαπάνες επιφυλάσσει διαφορετική μεταχείριση ανάμεσα στα 15 ΚΜ και στα 10 ΝΚΜ. Επιπλέον οι χρηματοδοτήσεις του Ταμείου Συνοχής καθώς απευθύνονται σε χώρες που έχουν χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης, και όχι σε περιφέρειες, συνιστούν μια σημαντική αλλαγή στη χρηματοδότηση της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης της κοινότητας, όπως τη γνωρίσαμε μέχρι σήμερα.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ

Αναμφισβήτητα οι δημοσιονομικές επιπτώσεις της διεύρυνσης, αποτελούν μία παράμετρο του όλου ζητήματος. Ήσσοнос σημασίας είναι, κυρίως με τη δρομολόγηση οικονομετρικών μοντέλων, να μελετηθούν οι συνολικές επιπτώσεις της διεύρυνσης, τόσο για τα νέες χώρες, όσο και τα υπάρχοντα Κράτη Μέλη (Schweickert, 2001 •Mortensen και Richter 2000 •Kohler και Keusschinigg 1998). Από σχετικές έρευνες προκύπτει ότι η διεύρυνση έχει μικρό κόστος για τα 15 Κράτη Μέλη (Baldwin et al, 1997). Η διεύρυνση αναμένεται να συμβάλει σημαντικά στους ρυθμούς ανάπτυξης των νέων χωρών (Ε.Ε. 2001), κάτι που θα λειτουργήσει και σε όφελος των 15 κρατών μελών.

Σε όρους μεταβολής του ΑΕΠ αναμένεται ετήσια αύξηση κατά 2% για τις υπό διεύρυνση χώρες, ενώ στην περίπτωση συνολικά της Ε.Ε. των 15 αυτή περιορίζεται στην καλύτερη περίπτωση, σ' ένα ποσοστό της τάξης 0,5%-0,7%, για την δεκαετία 2000-9, ποσοστό, που από μόνο του δεν δημιουργεί σοβαρές αναπτυξιακές προσδοκίες (EC, 2001• Kohler και Keusschinigg 1998).

Στο σημείο αυτό, χρήζει διερεύνησης ποια από τα 15 Κράτη Μέλη της Ε.Ε. σήμερα θα ωφεληθούν περισσότερο και πως. Πράγματι, αναμένεται, γειτονικές με τις υπό διεύρυνση χώρες, όπως η Γερμανία και Αυστρία, να ωφεληθούν περισσότερο, αν μάλιστα ληφθούν υπόψη οι σημαντικές εμπορικές συναλλαγές και η διείσδυση γερμανο-αυστριακών συμφερόντων στην εκτέλεση έργων που θα αναληφθούν. Στην περίπτωση της Αυστρίας, οι πρώτοι υπολογισμοί ανεβάζουν το όφελος στο 0.75% του ΑΕΠ της χώρας (Keuschnigg και Kohler, 1998). Η

Γερμανία, με τις στενότερες οικονομικές της σχέσεις με την περιοχή αυτή -ζωτικό της χώρο- θα ωφεληθεί σημαντικά.

Αναμφισβήτητα, θα υπάρξουν, παράλληλα, δευτερογενείς επιπτώσεις στις οικονομίες των 15 τόσο στο σκέλος της ζήτησης υπηρεσιών όσο και προσφοράς. Οι διαφορές βιοτικού επιπέδου μεταξύ των χωρών της Ευρώπης γεννούν φόβους σε ορισμένα Κράτη Μέλη για μεγάλη κλίμακας μετανάστευση από τα νέα Κράτη Μέλη με τις συνακόλουθες ανησυχίες για έλευση φθηνού εργατικού δυναμικού, που θα απειλήσει θέσεις εργασίας ή θα συμπιέσει τους μισθούς, καθώς και για αυξημένη ζήτηση υγειονομικών και κοινωνικών υπηρεσιών (Ε.Σ., 2001 •ΕΙC, 2000).

Θεωρούμε ότι, η αύξηση του ΑΕΠ των υπό διεύρυνση χωρών (Πίνακας 7), θα προκαλέσει αύξηση της ζήτησης για υπηρεσίες και εισαγωγή αγαθών από τα 15 Κράτη Μέλη και αυτό με τη σειρά του θα αυξήσει περαιτέρω την απασχόληση και το εισόδημα τόσο των 15, όσο και των υπό διεύρυνση χωρών. Επιπλέον, θα υπάρξουν διαρθρωτικές αλλαγές και στην απασχόληση αφού η εισροή εργατικών χεριών θα αυξήσει την προσφορά λειτουργώντας περιοριστικά στην αύξηση των μισθών με οφέλη για τις οικονομίες των 15 στο κόστος παραγωγής και στην διαμόρφωση του ΑΕΠ. Αναμένεται, χώρες όπως η Γερμανία και Αυστρία που θα δεχτούν, λόγω γειτνίασης, περισσότερους μετανάστες, να έχουν διαφορετικές επιπτώσεις. Ακόμη και με το ευνοϊκότερο σενάριο πάντως, η επίπτωση της διεύρυνσης στις οικονομίες των 15 εκτιμάται, για την περίοδο 2000-9, ότι θα ανέλθει στην καλύτερη των περιπτώσεων μέχρι και το 0,7% του ΑΕΠ, με την παραδοχή πάντα, ότι οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των 15 ΚΜ θα είναι έντονες (μικρότερες στις περιπτώσεις που τα ΚΜ δεν γειτνιάζουν με τις υπό διεύρυνση χώρες π.χ. Ισπανία, Πορτογαλία, Ιρλανδία και μεγαλύτερες εκεί όπου γειτνιάζουν, όπως στην περίπτωση της Αυστρίας, Γερμανίας).

Οι επιπτώσεις για τα ΝΚΜ υπολογίζονται να είναι θετικές και εκτιμάται ότι θα αυξήσουν τους ρυθμούς ανάπτυξης κατά 1,3 μέχρι 2,1 ποσοστιαίες μονάδες.

Συνεπώς, γίνεται φανερό, από μια πρώτη επισκόπηση των πορισμάτων των μελετών, ότι οι επιπτώσεις από τη διεύρυνση θα είναι άμεσες και έμμεσες αυξάνοντας την μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή δυναμική των νέων υπό διεύρυνση χωρών, δηλαδή ότι αποκαλούμε long-term growth potential.

Οι επιπτώσεις στα 15 Κράτη Μέλη θα είναι σαφώς χαμηλότερες σε επίπεδο αύξησης του ΑΕΠ, ωστόσο οι επιπτώσεις θα διαφοροποιούνται κατά χώρα, ανάλογα με το μέγεθος της οικονομίας, το επίπεδο ανάπτυξης και τη διαμόρφωση του εμπορικού ισοζυγίου με τις νέες χώρες μέλη.

Πίνακας 7: Σενάρια ανάπτυξης ΑΕΠ 2000-9 των υπό διεύρυνση χωρών

	2000-9	2000-4		2005-9
Οι 8 υπό διεύρυνση χώρες ΑΚΕ			Σενάριο βάσης	
	3	3,1		2,9
Οι 8 υπό διεύρυνση χώρες ΑΚΕ			Κεντρικό Σενάριο	
	4,3	4		4,6
Οι 8 υπό διεύρυνση χώρες ΑΚΕ			Αισιόδοξο σενάριο	
	5,1	4		6,1

Πηγή: E.C. (2001): 33

Στην περίπτωση της Γερμανίας οι εμπορικές ροές αντιπροσωπεύουν το 50% του συνολικού εμπορίου της Ε.Ε. με τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (ΧΚΑΕ), ακολουθούν κατά σειρά η Ιταλία, Γαλλία, Ολλανδία και το Ην. Βασίλειο (Tuselmann, 1999· E.C., 2001· CEPS, 1999).

Άλλες εκτιμήσεις μελετών, όπως αυτής του Αυστριακού Ινστιτούτου Οικονομικής Έρευνας (WIFO 2001), προσδιορίζουν ότι οι νέες υπό διεύρυνση χώρες θα ωφεληθούν πολλαπλάσια από τα υπάρχοντα 15 Κράτη Μέλη, εκτιμώντας, την αύξηση, σε ορισμένες των περιπτώσεων στο δεκαπλάσιο. Στην ίδια μάλιστα μελέτη της WIFO, οι μελετητές προσιδιάζουν την διεύρυνση ως ένα παιχνίδι, στο οποίο όλοι κερδίζουν (win-win game). Το win-win game, σημαίνει στην απλούστερη εκδοχή του κέρδη για όλους, χωρίς, ωστόσο να διασφαλίζει και την ισοκατανομή τους. Τα κέρδη δηλαδή κατανέμονται άνισα τόσο για τις χώρες που εισέρχονται, όσο και για τα υπάρχοντα 15 ΚΜ.

ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΣΤΙΣ ΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ, ΜΕ ΤΙΣ ΥΠΟΨΗΦΙΕΣ ΧΩΡΕΣ, ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Μια πρώτη ανάλυση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που περιλαμβάνεται σε σχετική με το θέμα ανακοίνωση (E.E.c 2001), δείχνει ότι οι περιοχές που συνορεύουν με υποψήφιες χώρες στη Γερμανία, την Αυστρία, την Ελλάδα, την Ιταλία και τη Φινλανδία παρουσιάζουν υψηλή ανομοιογένεια όσον αφορά την κοινωνικοοικονομική τους ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα.

Ενώ, οι παραμεθόριες περιοχές, είναι κατά κύριο λόγο σε θέση να επωφεληθούν από τη διεύρυνση σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο λόγω της αυξημένης ολοκλήρωσης με τις αναδυόμενες οικονομίες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, η φύση και η έκταση των απαιτούμενων προσαρμογών στη διαδικασία της διεύρυνσης είναι διαφορετικές σε κάθε παραμεθόριο περιοχή. Πολλές παραμεθόριες περιοχές, σύμφωνα με την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υπολείπονται του μέσου όρου της Ε.Ε. στον τομέα των υποδομών (π.χ. ελλείψεις σύν-

δεσμοί) και οικονομικής αναδόμησης, ενώ αρκετές περιοχές παρουσιάζουν σχετικά υψηλό επίπεδο ανεργίας στη γεωργία ή σε παραδοσιακές βιομηχανίες, καθώς και υπανάπτυκτο τομέα υπηρεσιών. Συνολικά οι λιγότερο ευνοημένες περιφέρειες είναι οι παραμεθόριες περιοχές της Ελλάδας, τα νέα γερμανικά Lander Βραδεμβούργο, Mecklenburg-Vorpommern και Σαξωνία και Burgenland στην Αυστρία.

Οι περισσότερες συνοριακές περιοχές, λόγω χαμηλού επιπέδου ανάπτυξης, λαμβάνουν ουσιαστική υποστήριξη από τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές συνθήκες των παραμεθόριων περιοχών και την υπάρχουσα στήριξη, έχει θέσει ένα σύνολο διαφορετικών δράσεων οι οποίες μπορούν να συμβάλλουν στη διασφάλιση της ομαλής μετάβασης των παραμεθόριων περιοχών και τη διατήρηση της δημόσιας στήριξης για τη διεύρυνση. Οι δράσεις αυτές περιλαμβάνουν νέα μέτρα καθώς και καλύτερο συντονισμό των υπάρχουσών πολιτικών. Για το σκοπό αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει, επιπλέον των συνολικών δαπανών που έχουν ήδη διατεθεί σε παραμεθόριους περιοχές, ιδιαίτερα στο πλαίσιο των Διαρθρωτικών Ταμείων, τη διάθεση επιπλέον € 195 εκ. για τις συνοριακές περιοχές της Ε.Ε., που γειτνιάζουν με τις υποψήφιες για την διεύρυνση χωρών για την περίοδο 2002-6. Μέριμνα θα ληφθεί, επίσης και για τη υποστήριξη δράσεων για τις ΜΜΕ.

Στις συνοριακές με την διεύρυνση περιοχές της Ε.Ε. συμπεριλαμβάνονται από ελληνικής πλευράς, οι κάτωθι ελληνικές περιφέρειες: Ανατ. Μακεδονίας-Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας, Βορείου Αιγαίου, Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης.

Μεταξύ των επιπτώσεων στις διασυνοριακές περιοχές προβλέπουμε οι διασυνοριακές οικονομικές σχέσεις μεταξύ γειτονικών περιοχών, να ενταθούν μετά τη διεύρυνση, ειδικά σε σημεία όπου οικονομικά κέντρα βρίσκονται πολύ κοντά στις δύο πλευρές των συνόρων. Τούτο αναμφισβήτητα θα προκαλέσει θετικά αποτελέσματα τόσο στις παραμεθόριες περιοχές της Ε.Ε., όσο και σ' αυτές των υποψηφίων προς διεύρυνση χωρών.

Πράγματι, οι περιοχές των υποψηφίων χωρών που συνορεύουν με την Ε.Ε. έχουν ήδη επωφεληθεί της θέσης τους από τη στιγμή που ξεκίνησε η μετάβαση. Το 1998, το μέσο κατά κεφαλή εισόδημα στις περιοχές αυτές ήταν αισθητά υψηλότερο από το μέσο κατά κεφαλή εισόδημα των υποψηφίων χωρών. Η εγγύτητα στην Ε.Ε., οι σχετικά καλά ανεπτυγμένες υποδομές και το χαμηλό κόστος εργασίας έχουν συμβάλει στην τόνωση των αγορών και την ενθάρρυνση των επενδύσεων. Επιπλέον, έχουν επωφεληθεί και από το αυξημένο εμπόριο και τον τουρισμό.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην περίπτωση της χώρας μας μια άσκηση εργασίας, στο εν λόγω αντικείμενο της διεύρυνσης, θα αποκαλύψει το μέγεθος των επιπτώσεων θετικών και αρνητικών που θα προκύψουν από την αυτή.

Βασικές συνιστώσες στην οικονομική ανάλυση θα πρέπει να είναι, τόσο το σκέλος των δαπανών του προϋπολογισμού, μέσα από το οποίο εισρέουν στη χώρα μας κοινοτικοί πόροι, όσο και το σκέλος των συνεισφορών. Άλλοι τομείς έρευνας θα πρέπει να είναι οι επιπτώσεις στο εμπορικό ισοζύγιο, στην απασχόληση, στις επενδύσεις κ.ά..

Στην περίπτωση των χρηματικών δοσοληψιών με τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό, η έρευνα επικεντρώνεται στο κατά πόσον θα επηρεαστεί, καταρχήν, η σχέση 6,6% (απολαβές) σε σχέση με το 1,6% συνεισφορές που έχει η χώρα μας μέχρι σήμερα. Εκτιμάται ότι και οι δύο αυτές βασικές συνιστώσες θα επηρεαστούν αρνητικά, με αποτέλεσμα η σχέση που βρίσκεται περίπου στο ένα προς τέσσερα $\frac{1}{4}$, δηλαδή ένα € δίνω, τέσσερα λαμβάνω, θα διαμορφωθεί σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα. Στην περίπτωση αυτή, βέβαια, θα πρέπει να αποτιμηθούν και να συνεκτιμηθούν και άλλοι παράγοντες που σχετίζονται με τη διεύρυνση όπως οι επιπτώσεις στο εμπορικό ισοζύγιο, στο επίπεδο ανάπτυξης, στις επενδύσεις, στην απασχόληση κ.ά..

Αναφορικά με το σκέλος των εισροών οι κοινοτικοί πόροι από τις άμεσες ενισχύσεις στη γεωργία και τις εισροές των Διαρθρωτικών Ταμείων αναμένεται να μειωθούν. Στο βαθμό λοιπόν που οι κοινοτικοί πόροι θα μειωθούν ο ρυθμός ανάπτυξης θα κινηθεί σε χαμηλότερα από τα υπάρχοντα επίπεδα, κατά το μέρος που οφείλεται σε αυτούς. Οι άλλες δε, άμεσες και έμμεσες θετικές επιπτώσεις από την διεύρυνση στη χώρα μας (στο εμπορικό ισοζύγιο, επενδύσεις κ.ά.) δεν αναμένεται να είναι τόσο σημαντικές, ώστε να αντισταθμίσουν την χαμηλότερη, απ' ότι σήμερα, συμμετοχή μας στις μεταβιβαστικές πληρωμές.

Αν στην συνέχεια συσχετίσουμε τη χαμηλότερη συμμετοχή μας στο σκέλος των μεταβιβαστικών πληρωμών, με ενδεχόμενες υψηλότερες συνεισφορές στον προϋπολογισμό, λόγω και της αναμόρφωσης του συστήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που αποτελεί ούτως ή άλλως θεσμική δέσμευση, γίνεται φανερό ότι οι επιπτώσεις της διεύρυνσης σε δημοσιονομικούς όρους θα εκλάβουν, μάλλον, αρνητικές διαστάσεις.

Οι ανησυχίες αυτές εδραιώνονται και με βάση τα πρώτα συμπεράσματα μελετών, όπου υπάρχουν αναφορές για ορισμένες από τις χώρες συνοχής, όπως την Ισπανία και την Πορτογαλία, για τις οποίες προσδιορίζεται ότι οι επιπτώσεις στο ΑΕΠ θα είναι ακόμα και αρνητικές (η Ελλάδα δεν περιλαμβάνεται στις χώρες που έγιναν εκτιμήσεις).

Αναμφισβήτητα, το τελικό αποτέλεσμα που θα προκύψει από την διεύρυνση αντανακλά πολλαπλές ισορροπίες, μέρος της οποίας, και όχι το όλον, αποτελούν η ανάλυση των δημοσιονομικών παραμέτρων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κάποια πράγματα μπορεί να άλλαξαν στην πορεία προς τη νέα διεύρυνση, ένα όμως παρέμεινε σταθερό – οι πόροι που θα διατεθούν για αυτή. Με τους αρχικούς πόρους, που ούτως ή άλλως ήταν περιορισμένοι, μπορούν να ενταχθούν αντί για έξι, δέκα χώρες, και μάλιστα να μένει αδιάθετο υπόλοιπο για απρόβλεπτα.

Η πιο μεγάλη διεύρυνση στην ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης γίνεται, επομένως, χωρίς αύξηση του ορίου των ιδίων πόρων του Κοινοτικού Προϋπολογισμού. Η ενοποίηση θα έπρεπε κανονικά να συνοδεύεται και από την αύξηση των ορίων του προϋπολογισμού, και από την εδραίωση μόνιμων δημοσιονομικών αναδιανεμητικών μηχανισμών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πολύ περισσότερο που με αυτή τη διεύρυνση αυξάνονται οι ανισότητες. Άρα, η προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι συντηρητική, αν δεν συνιστά στην ουσία οπισθοδρόμηση, σε ότι αφορά την ευρωπαϊκή πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης και της συνοχής, καθώς φαίνεται ότι η μείωση των ανισοτήτων επαφίεται ολοένα και περισσότερο στη λογική της αγοράς, και λιγότερο στη λογική της αναδιανομής και της αλληλεγγύης, που αποτελούσε μέχρι σήμερα μέρος του ευρωπαϊκού κεκτημένου.

Η διεύρυνση αυτή γίνεται με δυσμενέστερους όρους για τις νέες χώρες. Οι νέες χώρες συμβάλουν στον προϋπολογισμό από την πρώτη χρονιά, έχουν πλαφόν 4% για τις απολήψεις, και δεν έχουν άμεσες ενισχύσεις στη γεωργία. Τους επιφυλάσσεται διαφορετική μεταχείριση για τις εισοδηματικές μεταβιβάσεις στον γεωργικό τομέα, από ότι στα υφιστάμενα κράτη μέλη, και έχουν μικρότερο πλαφόν στις κατά κεφαλήν απολήψεις από τα διαρθρωτικά ταμεία. Αν το δημοσιονομικό πλαίσιο 2007-2013 αποφασιστεί πριν την ένταξή τους, τότε θα οδηγηθούμε de facto σε μια κατάσταση όπου οι νέες χώρες θα αντιμετωπίζονται διαφορετικά από τις τωρινές. Ήδη έχουν υπάρξει αρκετοί φόβοι και αρκετές ενδείξεις για αυτό.

Τα οφέλη της διεύρυνσης κατανέμονται άνισα και στα υφιστάμενα κράτη μέλη, ορισμένα μάλιστα όπως η Πορτογαλία, έχουν και ζημιά. Αντιθέτως, αυτό που συνεισφέρουν οι πλούσιες χώρες ως καθαροί δότες στον προϋπολογισμό, αντιπροσωπεύει μια μικρή σχετικά δαπάνη, με βάση το μέγεθος των οικονομιών τους, μια δαπάνη που σχετικοποιείται ακόμη περισσότερο αν ληφθούν υπόψη τα οικονομικά οφέλη που εμμέσως αναμένεται να αποκομίσουν οι χώρες αυτές, μέσω των συναλλαγών και του εμπορίου, με τις χώρες της διεύρυνσης.

Η "λογιστική" ανάπτυξη που θα προκύψει για τις σημερινές λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες, από την ένταξη ακόμη φτωχότερων χωρών και περιφερειών στην Ε.Ε., ίσως να αποτελέσει άλλοθι για να περιοριστεί η περιφερειακή πολιτική της Κοινότητας προς αυτές. Για να αντιμετωπιστεί μια τέτοια κατάσταση, με δεδομένη την έκταση των προβλημάτων, θα πρέπει να αυξηθούν τόσο οι πόροι του κοινοτικού προϋπολογισμού, όσο και η χρηματοδότηση για διαρθρωτικές δράσεις.

Είναι βέβαιο πως η δημοσιονομική θέση της Ελλάδας θα χειροτερέψει, ενώ το οικονομικό όφελος από τη διεύρυνση δεν αναμένεται να είναι σημαντικό. Επομένως, η Ελλάδα θα στερηθεί το μέρος της ανάπτυξης που οφείλεται στη μείωση των κοινοτικών πόρων. Ενδεχομένως να ευνοηθεί σε κάποια ζητήματα από όποιες ρυθμίσεις γίνουν για τις 15 χώρες. Θα βρεθεί όμως σε δυσκολία να χρηματοδοτήσει με δικούς της πόρους την πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης, με κίνδυνο να παραμείνουν και να ενταθούν ακόμη περισσότερο οι περιφερειακές ανισότητες.

Πέντε περιφέρειες της χώρας μας έχουν τη δυνατότητα για διαπεριφερειακή συνεργασία με περιφέρειες των νέων χωρών. Ειδικότερα οι Βόρειες συνοριακές περιφέρειες της χώρας έχουν όφελος να αναπτύξουν αυτή τη συνεργασία, η οποία όμως εξαρτάται και από τις προτεραιότητες της άλλης πλευράς. Για παράδειγμα σε ποιες περιφέρειές της θα δώσει μεγαλύτερη σημασία η Βουλγαρία μετά την ένταξή της, σε εκείνες που "βλέπουν" προς τον κεντρικό πυρήνα της Ε.Ε. ή στις νότιες περιφέρειες προς την Ελλάδα;

Τέλος, η μεγαλύτερη έμφαση των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων προς τη χώρα μας μέσω του Ταμείου Συνοχής, ενδέχεται να αλλοιώσει σημαντικά το σκέλος της περιφερειακής πολιτικής, δεδομένου ότι το ταμείο αυτό χρηματοδοτεί μεμονωμένα έργα, κυρίως εθνικής και κοινοτικής εμβέλειας (διευρωπαϊκά δίκτυα), με πιο περιορισμένο εύρος (μεταφορές και περιβάλλον), τα οποία παρότι ευνοούν την οικονομική ανάπτυξη της χώρας, δεν είναι βέβαιο ότι συμβάλλουν στην μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

- Agnew J. (2001) "How many Europes? - The E.U. eastward enlargement and uneven development", *European Urban and Regional Studies*, 8 (1): 29 - 38.
- Avery Gr. και Cameron F. (1998) *The Enlargement of the European Union*, Sheffield Academic Press, Trowbridge.
- Bachtler J., Downs R. και Gortzelak G. (eds.) (1999), *EU Enlargement, Cohesion and Regional Policy*, Dartmouth.
- Baldwin R., Francois J. και Portes R. (1997) "The costs and benefits of eastern enlargement - the impact on the E.U. and Central Europe", *Economic Policy*, 24: 125 - 170.
- Baun M. (1999) "Enlargement" στο Cram L., Dinan D. και Nugent N. (eds.): *Developments in the E.U.*, Macmillan Publications.
- Begg I. (1998) *Structural Fund Reform in the Light of Enlargement*, Centre on European Political Economy, Working Paper no 1.
- Begg I. (2000) "Reshaping the E.U. budget - yet another missed opportunity?" *European Urban and Regional Studies*, 7 (1): 51 - 62.
- Brenton P. και Gross D. (1993) *The Budgetary Implications of the EU Enlargement*, Centre for Economic Policy Studies (CEPS), Working Document No 78.
- Centre for European Policy Studies (1999), *Trade and Investment in Europe: The impact of the New Enlargement*, Βρυξέλλες.
- Croft S., Redmond J., Rees J. W. και Webber M. (1999) *The Enlargement of Europe*, Manchester University Press, Manchester.
- Dunford M. και Smith A. (1998) *Trajectories of Change in Europe's Regions: Cohesion,*

- divergence and change*, Center on European Political Economy, Working Paper no 2.
- Dutch Government (2001) *Structural Policy in the Perspective of Enlargement of the European Union*, Interdepartmental Policy Group, The Hague.
- Eichengreen B. και Ghironi F. (2001) "E.M.U. and enlargement", Paper prepared for a conference on *E.M.U. organized by DG ECOFIN*, European Commission, Brussels, 21 - 22/03/2001.
- European Commission (1997), *For a Stronger and Wider Union* (Agenda 2000), COM(97) 2000.
- European Commission (1998) *The Community Budget: the Facts in Figures*, Luxembourg.
- European Commission (2000) *Spatial Perspectives for the Enlargement of the European Union*, Commission of the European Communities, Brussels.
- European Commission (2001) *The Economic Impact of Enlargement*, Directorate General for Economic and Financial Affairs, Enlargement Paper, no 9, June 2001.
- European Commission (January 2002a) *Information note for the Common Financial Framework 2004-6 for the Accession Negotiations*, SEC (2002) 102, January 2002.
- European Commission (2002b) *Enlargement and Agriculture: Successfully integrating the new Member States into the CAP*, Issues paper, SEC (2002) 95, January 2002.
- European Commission (2002c) *Explaining Enlargement: A progress report on the Communication Strategy for enlargement*, DG Enlargement Information Unit, March 2002.
- European Commission (2002d) *Towards the Enlarged Union - Strategy Paper and Report of the European Commission on the progress towards accession by each of the candidate countries*, Brussels, 9.10.2002, COM(2002) 700 final {SEC (2002) 1400 - 1412}.
- European Commission (2002e) *Making a Success of Enlargement*, European Council Meeting in Laeken, 14 and 15 December 2001.
- European Integration Consortium (2000) *The Impact of Eastern Enlargement on Employment and Labour Market and in the EU Member States*, Research carried out on behalf of the Employment and Social Affairs Directorate General of the European Commission.
- European Parliament (2001) *Reuniting Europe: The fifth enlargement*.
- European Parliament (2002) *Report on the Financial Implications of the Enlargement of the European Union*, Committee of Budget, Final A5-0178/2002.
- Fairlamb D. (2000) "Not now, maybe later - nations awaiting E.U. admission won't be getting soon", *Business Week*, 19/07/00.
- Grassini M. (2001) "Eastern enlargement of the EU: Economic costs and benefits for the EU present Member States?".
- Hagen J., Hallett A. και Strauch R, (2001) *Budgetary Consolidation in EMU*, Economic paper of the European Commission, Directorate General for Economic and Financial Affairs.
- Harrop J. (2000) *The Political Economy of Integration in the European Union*, Edward Elgar: Cheltenham, UK - Northampton, MA, USA.
- Keuschnigg Ch. και Kohler W. (1998) *Eastern Enlargement of the E.U.: How much it is*

- Worth for Austria?*, Centre for Economic Policy Research (CEPR), Discussion Paper Series, No 1786.
- Kohler W. και Keusschinigg C. (1999) *Eastern Enlargement in the EU: Economic costs and benefits for the EU present member states*, Final report, Study VIX/B1/9801 for the EU Commission.
- Mayhew A. (2000) *Financial and Budgetary Implications of the Accession of Central and East European Countries to the European Union*, Sussex European Institute, in Contemporary European Studies, Working Paper No 33.
- Mayhew A. (2002) *The Negotiating Position of the European Union on Agriculture, the Structural Funds and the EU Budget*, Sussex European Institute, in Contemporary European Studies, Working Paper No 52.
- Mortensen J. και Richter S. (1997), *Eastern Enlargement of the E.U. from a Western and Eastern Perspective*, Vienna Institute of International Economics (WIIW), Discussion Paper No 227.
- Mortensen J. και Richter S. (2000) *Measurements of Costs and Benefits of Accession to the European Union for Selected Countries in Central and Eastern Europe*, Vienna Institute of International Economics (WIIW), Discussion Paper No 227.
- Petrakos G. (2000) "The spatial impact of East-West integration in Europe", στο Petrakos G., Maier G. και Gortzelak G. (eds.), *Integration and Transition in Europe*, Routledge.
- Schweickert R. (2001) *Assessing the Advantages of E.M.U. - Enlargement for the E.U. and the Accession Countries - a comparative indicator approach*, Kiel Institute of World Economics Working Paper 1080.
- Trupiano G. (1999) "Enlargement of the E.U. and its impact on the E.U. institutions and budget", *The European Union Review*, 4 (3): 65 - 90.
- Tuselmann H. (1999) "The importance of Germany in Europe: Trade and direct foreign investment", στο McDonald F. και Dearden S., *European Economic Integration*, Prentice Hall, Financial Times.
- Weise C., Bachtler J., Downes R., McMaster I. και Toepel K. (2001) *The Impact of E.U. Enlargement on Cohesion - background study for the 2nd Cohesion Report*, D.I.W. & E.P.R.C. Working Paper, Berlin and Glasgow.
- WIFO (1995) *Costs and Benefits of the EU's Eastern European Enlargement*, Working paper No 78.
- WIFO (2001) *Macroeconomic Effects of EU Enlargement for Old and New Members*, WIFO working paper no 143.

Ελληνόγλωσση

- Ανδρικοπούλου Ε. και Καυκαλάς Γ. (επ.), *Ο Νέος Ευρωπαϊκός Χώρος*, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα.
- Βαλντέν Σ. (2000) "Η διεύρυνση της Ε.Ε. - πόσο στοιχίζει και ποιος θα πληρώσει", στο Ανδρικοπούλου Ε. και Καυκαλάς Γρ. (επ.), *Ο Νέος Ευρωπαϊκός Χώρος*, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα.
- Γεωργίου Γ. (2002) *Το Δημοσιονομικό Σύστημα της Ε.Ε. και ο Κοινοτικός Προϋπολογισμός*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1999) *Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 1260/1999 του Συμβουλίου της 12^{ης} Ιουνίου 1999 περί γενικών διατάξεων για τα διαρθρωτικά ταμεία*, Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 26/6/1999.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2002) *Πρώτη Έκθεση Προόδου σχετικά με την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή*, Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2001α) *Η Ευρωπαϊκή Ένωση: σε Συνεχή Πορεία Διεύρυνσης*.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2001β) *Ενότητα της Ευρώπης, Αλληλεγγύη των Λαών, Πολυμορφία των Περιοχών: Δεύτερη Έκθεση σχετικά με την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή*, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2001γ) *Ο Αντίκτυπος της Διεύρυνσης στις Περιοχές που Συνορεύουν με Υποψήφιες Χώρες: Κοινοτική δράση για τις παραμεθόριες περιοχές*, COM(2001) 437 τελικό, Βρυξέλλες.
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2002) *Συμπεράσματα και Αποφάσεις Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Βρυ - ξελλών*, 24-25 Οκτωβρίου 2002.
- Μαραβέγιας Ν. (2000) "Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ και η νέα διεύρυνση της ΕΕ", στο Ανδρικοπούλου Ε. και Καυκαλάς Γρ. (επ.), σ. 277 - 314.
- Τσούκαλης Λ. (2000) "Η ευρωπαϊκή ατζέντα: παγκοσμιοποίηση, συνοχή και νομιμοποίηση", στο Ανδρικοπούλου Ε. και Καυκαλάς Γρ. (επ.), σ. 43 - 69.

Ιωάννης Ψυχάρης

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πεδίο Άρεως, 38334, Βόλος, e-mail: psycharis@uth.gr

Γεώργιος Α. Γεωργίου

Permanent Representation of Greece to the European Union, Rue Montoyer 25, 1000 Bruxelles, Belgium, τηλ. 00322-5515664, fax 00322-5515651, e-mail: budget@rp-greece.be